

1947

Šotlanna leiutab ühekorramähkmed

Šotimaal elav Valerie Hunter Gordon on tüdinud oma kolmanda lapse mähkmete pesemisest ja hakkab otsima lihtsamat lahendust. Kui selgub, et ühekorramähkmeid ei olegi veel keegi leiutanud, teeb ta selle ise teoks.

Ta õmbleb köögilaua taga ema õmblusmasinal esimesed Paddi nime all tuntud mähkmed, milleks kasutab langevarjunailonit, vatiini ja puuvilla. Abiks on ka tema sõjaväelasest abikaasa. Soovijaid on palju ja Valerie muudkui õmbleb. Ta võtab leiutisele patendi ja kaks aastat hiljem hakkab firma Robinsons mähkmeid tootma. Esimeseks mähkmereklaami modelliks saab Gordonite poeg Nigel. Valerie elas 94aastaseks, tal oli kuus last, 19 lapselast ja 17 lapselapselast.

Eesti saab kolme tulega valgusfoori

Mujal maailmas oli elektrivalgusfoor töös juba mitu aastakümnet. Põhja-Ameerikasse Cleavelandi püstitati esimene foor 1914. aastal, klassikaline kolmevärviline ja nelja külge vaatav automaatfoor pandi püsti 1920. aastal Detroitis. Eestis töötasid algelt punased ja rohelised foorid peamiselt raudteel - 1930ndatel oli neid Tallinna ümbruse raudteedel umbes 40. Esimene kolme tulega valgusfoor pannakse aga tööle 1947. aastal Tallinnas Karja tänava ja Pärnu maantee ristumiskohta draamateatri ette.

Valmib [Estonia teatri](#) laemaal

Suvel saab [Estonia teater](#) sõjajärgse taastasmistöökäigus Elmar Kitse, Evald Okase ja Richard Sagritsa ühistööna suuremõõtmelise laemaali, mis hakkab ehitama [teatrisaali](#) lage.

Maal on tellitud oktoobrirevolutsiooni 30. aastapäevaks ja jagatud temaatiliselt neljaks Nõukogude armeesse kuulunud Eesti Laskurkorpuse triumf, põllumajandus, rahva rõõmupidu ning tööstus ja kalandus. Maal valmis poolteise kuuga. Töötada tuli 16 meetri kõrgustel tellingutel seistes, nii et kunstnikel oli kael kange. 91 ruutmeetrine ovaalne sfääriline pind tuli munatempera tehnikas täita sadade figuuridega. Kasutati modelle, aga

Tiiu

12,13

Estonia teater
Rakvere Teatrimaja
Teater

kunstnikud maalisid ka üksteist ja panid poseerima estoonlasi. Nii võib maalilt leida Ants Lauteri, Georg Otsa, Tiit Kuusiku, Gustav Ernesaksa ja teisi portreid.

Teater nõuab Eskola vangilaagrist tagasi

Näitleja ja laulja Ants Eskola alustas oma näitlejateed 1925. aastal Estonia teatris. See katkes aga ootamatult 1941. aastal, kui ta saadeti Venemaale Solikamski vangilaagrisse. Oma osa selles oli ka ühe tema kaasnäitlejast sõbra pealekaebamisel. Viis aastat laagris oli Eskolale ränk katsumus. Ta haigestus raskelt, kuid paranes. Koju pääseb ta tänu Estonia teatri peanäitejuhi ametlikule kirjale, mis nõuab teda tagasi kui teatrile vajalikku inimest. Koju jõudes ootab ees aga kurb uudis - naine ja lapsed on jäädavalt Eestist põgenenud. Peagi sureb ka tema isa. Olude sunnil töötab näitleja algul lühikest aega Rakvere teatris, aga 1947. aasta kevadel asub ta taas tööle Estoniasse.

Esimesed meistrivõistlused ratsutamises

Esimesed ratsavõistlused peeti Eestis juba 1921, kui 30 ratsanikku võtsid takistus- ja võidusõidu kõrval muu hulgas mõõtu ka sellistel aladel nagu piigiga torkamine ja mõõgaga raiumine. Ratsaspordi harrastajateks olid siis peamiselt kaitseväge, Kaitseliit ja politsei.

Esimesed meistrivõistlused ratsutamises leiavad aga aset 1947. aastal Tallinna hipodroomil. Võisteldakse takistussõidus, viltižeerimises, võidusõidus ja terarelva käsitlemises. Takistussõidus võetakse eraldi mõõtu kõrgema ja raskema klassi sõidus. Meistritiitlid neil aladel võidavad vastavalt Arvi Truupõld ja Evald Nõmm. Lisaks on meistrivõistluste kavas ka koolisõidu demonstratsioon ja naljanumbrid.

UNUSTAMATUD INIMESED

Heino Eller tähistab 60 aasta juubelit

7. märtsil 1947 tähistas oma 60. sünnipäeva helilooja ja pedagoog Heino Eller, keda saab nimetada eesti rahvuslikus stiilis instrumentaalmuusika rajajaks. Sirp ja Vasar avaldas tema juubeli auks pooleleheküljelise loo ja kirjutas muu hulgas: „Kui professor Artur Kapi loomingulise isiksuse suurus seisneb selle

vallutavas jõus ja nii vormilises kui ka sisulises monumentaalsuses, siis lisab Heino Eller peene meistrina omalt poolt meie heliloomingu üldpilti värskeid ja varjundirohkeid põhitoone, mis rikastavad seda eriti kammerstiili meisterlikkuse ja üldise sisulise läbimõeldusega."

Eller sündis Tartus. Muusika saatis teda juba lapsepõlvest peale - isa Jaan valmistas viiuleid ja oli oodatud pillimees külapidudel, ema Annal oli hea lauluhääl. Pere viiest lapsest neli valis muusikutee. Esimesed muusikalised teadmised ja juhatused viulimängus, mis kujunes tema lemmikalaks, sai noor Eller sajandivahetusel Tartus tegutsenud agaralt muusikamehelt Samuel Lindperelt. Suurt mõju avaldas talle ka Rudolf Tobias, kelle õhutusel jätkab Eller õpinguid Peterburi konservatooriumi viuliklassis.

Paraku pidi ta käevigastuse tõttu vahetama eriala ning õppis Peterburi ülikoolis õigusteadust. 1920. aastal lõpetas Eller Peterburi konservatooriumi kompositsiooni erialal. Samal aastal pöördus ta tagasi Eestisse ja asus tööle Tartu Kõrgema Muusikakooli õppejõuna. Tema tõhusa töö tulemusel kujunes Tartus välja n-ö Elleri koolkond. Kaksikümmend aastat hiljem alustas ta õpetajatööd Tallinna Riiklikus Konservatooriumis, kuhu jäi oma elu lõpuni.

Elleri heliloomingu hulka kuulub umbes 300 teost. Tema tuntumate teoste hulgas on orkestriteosed «Kodumaine viis», „Koit“ ja „Videvik“. Elleri nõudliku õpetajakäe all on muusikaharidust saanud poolsada eriilmelist heliloojat, nende seas Arvo Pärt, Eduard Tubin, Villem Kapp, Jaan Rääts, Alo Põldmäe ja Lepo Sumera. Heino Eller lahkus igavikku 83aastasena 16. juunil 1970. aastal.

RAAMAT

Vilde meistriteos

„Mäeküla piimamees“, Eduard Vilde

Ilukirjandus ja Kunst, 1947

Eduard Vilde sulest on ilmunud toekas kogus väärtraamatuid, aga just „Mäeküla piimameest“ peetakse tema meistriteoseks. Romaani esimene trükk ilmus aastal 1916 ja selle kirjutas Vilde maapaos olles Taanis Kopenhaagenis. Vana mõisnik Kremer on silma peale pannud talumees Prillupi kaunile noorele naisele

Marile. Mõisnik lubab täita Prillupi unistuse saada Mäeküla piimameheks. Vastutasuks tahab ta, et Mari tema juures mõisas käiks. Rikkusest pimestatud Prillup sõlmib vanatoiga lepingu, mis ei tee teda aga ei õnnelikuks ega ka rahakaks. Ta mõistab, millega on hakkama saanud ja millest ilma jäänud, aga suur kahju on juba tehtud. Inimhinge ja väärtushinnangutesse süüvivad teemad on ajatud ja kõnetavad ka tänapäeval. 1965. aastal tõi Vilde meistriteose kinolinale režissöör Leida Laius. Marit mängis Elle Eha ja Prillupit Jüri Järvet.

Järgmises numbris meenutame 1956. aastat Kui teil on selle aastaga seotud mälestusi või fotomaterjali, siis saatke need Tiiu toimetusse. Parimale meenutajale auhinnaks raamat. Meenutusi ootame 8. veebruariks.

KOOSTANUD: KATRIN HELEND-AAVIKU FOTOD: OSTA.EE, ARMIN ALLA EESTI TEATRI- JA MUUSIKAMUUSEUM MUIS.EE, RAHVUSARHIIV JA KARL ORAS AIS